

ESBÓS BIOGRÀFIC I LITERARI DE CONCEPCIÓ CASANOVA I DANÉS (CAMPDEVÀNOL, 1906 – SANT BOI DE LLOBREGAT, 1991). *POEMES EN EL TEMPS*

JORDI CASANOVA I ROCA

Resum

Concepció Casanova i Danés, poetessa i estudiosa de la literatura, neix a Campdevànol l'any 1906. Estudia a Barcelona on l'any 1929 es llicencia a la Facultat de Filosofia i Lletres. Participa a la revista *Ginesta* i també a *Hèlix*, revista d'avantguarda i plataforma d'introducció del surrealisme a Catalunya. L'any 1930 publica *Poemes en el temps*. El curs 1930-1931 marxa a la Universitat d'Oxford, becada per la Diputació de Barcelona, on entra en contacte amb Jorge Guillén, amb qui estableix una relació que serà molt important professionalment i personalment. Des d'Oxford publica algunes cròniques a *La Publicitat*. A Oxford escriu la seva tesi *Luis de León como traductor de los clásicos*, i el tribunal que la jutja a Madrid, presidit per Ramón Menéndez Pidal, li concedeix el premi extraordinari. Torna a Barcelona i s'incorpora com a professora a l'Institut Escola Ausiàs March i col·labora amb el Seminari de Pedagogia de la Universitat de Barcelona. L'any 1935 es casa amb Ramon Serra i Roca i marxen a França, on té dues filles bessones que neixen mortes. Aquest és el desencadenant d'una crisi mental que la fa ingressar en institucions de salut mental, primer a França i després a Barcelona fins a la seva mort l'any 1991. En la seva obra, i en la seva vida, sembla establir -se una tensió entre una tradició que valora i una fe que sent profunda, i posicions clarament avantguardistes, també en qüestions socials i de costums, aspecte aquest últim molt important en tant que dona en un temps de canvi.

Paraules clau: Concepció Casanova i Danés, poesia, Luis de León, Jorge Guillén, escriptors catalanes republicanes.

Abstract

Concepció Casanova i Danés, a poetess and literature scholar , was born in Campdevàrol in 1906. She studied in Barcelona where she got a degree from the Faculty of Philosophy and Literature in 1929. She took part in the journal *Ginesta* and also in *Hèlix* an avant-garde journal that introduced surrealism in Catalonia. In 1930 she published *Poemes en el temps*. The same year she left for Oxford with a fellowship from the Diputació de Barcelona. There she met Jorge Guillén who became very influential both professionally and personally. When in Oxford she published some chronicles in *La Publicitat*. In Oxford she wrote her thesis *Luis de León como traductor de los clásicos* that received an extraordinary award from the examining committee led by Ramón Menéndez Pidal in Madrid. She returned to Barcelona and worked as a teacher at the Institut Escola Ausiàs March and also collaborated with the Pedagogical Seminar at the University . In 1935 she married Ramon Roca i Serra and departed to France where she delivered stillborn twin daughters. This was the trigger for a mental crisis that led her to mental health institutions first in France and later in Barcelona until her death in 1991. Her work and her life unveils a tension; on the one hand, traditional values and a deep faith and, on the other , avant-garde commitments even in social and public issues, which is quite remarkable for a woman in a period of change.

Keywords: Concepció Casanova i Danés, poetry , Luis de León, Jorge Guillén, Catalan republican female writers.

Concepció Casanova i Danés va ser poetessa i estudiosa de la literatura. M'he proposat sistematitzar la documentació mantinguda en l'àmbit familiar, que he complementat amb el resultat d'una recerca, que si bé no és exhaustiva, sí que recull la seva principal producció. Jo no sóc ni crític literari ni un estudiós de la literatura i, per tant, aquestes notes, com el seu nom indica, només pretenen oferir una aproximació a la seva vida i la seva obra.

Biografia

Concepció Casanova i Danés, la petita dels cinc fills del matrimoni de Damià Casanova i Costa i Josefa Danés i Vernedes, va néixer a Campdevàrol el 30 de desembre del 1906. La seva mare va morir 12 dies després degut a complicacions del part (eclàmpsia). El seu pare va tornar a casar-se, amb Concepció Puigserinanel i Corones, amb qui va tenir tres fills més. Família nombrosa, va establir especials relacions amb el seu germà Ramon, catorze anys més gran, sobretot durant la seva etapa de formació, i amb Montserrat, tres anys més petita, amb qui compartiria estudis, la qual acabaria convertint-se en pintora.

El seu pare va ser el principal impulsor de la transformació de la vella societat familiar, dedicada a la producció de ferro (fou l'última farga en funcionament), en una indústria metal·lúrgica de transformació d'aquest material (forja). A partir d'estudis bàsics a les escoles de Campdevàrol i amb algun capellà de la comarca, Damià Casanova i Costa va completar la seva formació d'una manera autodidacta i va mantenir un interès per la cultura tota la seva vida; en aquest sentit, per exemple, es pot citar la fundació i direcció de l'Orfeó de Campdevàrol, per al qual va escriure diferents peces corals. Un cert èxit industrial, i per tant també econòmic, unit a aquest interès cultural, expliquen que pogués proporcionar a la seva filla una educació que en aquell temps no era general i menys encara per a una noia.

Així doncs, Concepció Casanova i Danés es desplaça a Barcelona, on cursarà ensenyament secundari i classes d'anglès a l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular per a la Dona (1920-1925) i farà els estudis de l'Escola

Superior de Bibliotecàries (1923-1924). Durant aquesta estada a Barcelona s'hostatja al Pensionat de la Misericòrdia al carrer Montalegre. El 1924 apareixen les seves primeres poesies publicades en un diari (*El Dia*, de Terrassa).

Més tard s'inscriu a l'Institut Nacional de Segona Ensenyança de Tarragona, on el curs 1925-1926 començarà com a «enseñanza no oficial no colegiada» els estudis per obtenir el títol de batxillerat, títol que li és expedit per la Universitat de Barcelona l'any 1928.

L'any 1927, quan acaba de fer els 20 anys, el seu pare li concedeix l'emancipació. No sé el motiu d'aquesta decisió, ni si respon a alguna necessitat legal particular. Aquell mateix any comença els seus estudis a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona i l'any 1929 obté la llicenciatura. És en aquesta època d'estudiant que estableix relacions amb els qui seran els seus amics i companys, entre ells en Joan Ramon Masoliver, en Ramon Aramon, en Guillermo Díaz-Plaja, l'Anna Maria Saavedra, l'Adela Trepà, en Marc Aureli Vila, en Jordi Maragall... L'any 1929 marxa a Madrid per fer estudis de doctorat a la Universitat durant el curs 1929-1930.

Aquests són també uns anys de gran activitat. Segueix publicant escrits i poemes en alguns diaris i fa algunes lectures poètiques, com la del maig de 1927 a l'Ateneu de Girona i, el maig del 1929, a les Galeries Maragall de Barcelona. Participa en la revista *Ginesta*, impulsada per un grup de joves que es proposaven realitzar una tasca cultural amb estudiants i obrers, noms «tan distanciat fins ara». També participa en la revista *Hèlix*, la revista literària d'avantguarda que va esdevenir una de les primeres plataformes d'introducció del surrealisme a Catalunya. I, finalment, l'any 1930 apareix el seu llibre *Poemes en el temps*, que reproduïm al final d'aquest article.

El curs 1930-1931 es desplaça a estudiar a la Universitat d'Oxford, becada per la Diputació de Barcelona. La irregularitat en el pagament de la beca li ocasionarà alguns problemes econòmics. A Oxford seguirà estudis de filosofia al Balliol College i a Christ Church, i de literatura llatina al Pembroke College i al Keble College.

A Oxford també entra en contacte amb Jorge Guillén, que ocupa un lloc destacat a la Universitat, amb qui establirà una relació que serà molt important tant des del punt de vista professional com personal. Freqüenta la casa del matrimoni Guillén a Oxford, com mostra una breu nota que li envia Jorge Guillén i que acaba amb aquestes paraules: «Cuando venga a casa —¡y que sea pronto!— hablaremos de su Píndaro y de cuanto a usted y a mí nos interesa

tanto: lo divino y lo humano!» Anys després, Jorge Guillén n'evocarà el record, juntament amb el de Rosselló-Pòrcel, en la poesia «Juventud lejana» del seu llibre *Final*.

Des d'Oxford, viu el canvi de règim a Espanya i l'establiment de la Generalitat de Catalunya, amb la il·lusió pels canvis i la recança de no ser -hi present. També des d'Oxford envia algunes cròniques sobre la vida universitària i altres aspectes de la societat anglesa que es publicaran a *La Publicidad* sota el títol de «Petites notes d'Oxford» i de «Petites notes angleses»

Durant la seva estada a Oxford, el Dr. González Llobera, catedràtic de llengua i literatura espanyola a The Queen's University de Belfast, proposa el seu nomenament per a una plaça de professora auxiliar en aquesta mateixa Universitat. La proposta és acceptada per ser efectiva a partir del 30 de setembre d'aquell mateix any. De totes maneres, i no en sé els motius, sembla que finalment no ocupa aquesta plaça i, en canvi, torna a Barcelona, on la trobem incorporada com a professora a l'Institut Escola Ausiàs March.

El gener de 1932 presenta la seva tesi, a Madrid, segons dades que consten a la nota introductòria. Aquest treball, titulat *Luis de León como traductor de los clásicos*, va ser escrit a Oxford durant el curs 1930-1931. El tribunal que la va jutjar, presidit per Ramón Menéndez Pidal, li va atorgar el premi extraordinari.

Durant aquest curs i els següents segueix exercint com a professora a l'Institut Escola Ausiàs Marc. Fruit d'aquesta experiència educativa i de la seva col·laboració amb el Seminari de Pedagogia de la Universitat de Barcelona participa en diversos cursos. Així, des de l'any 1933 fins al 1936 la veiem responsable de cursos monogràfics com «La poesia a l'escola», de treballs de seminari i laboratori (*El llenguatge en el nen*) i, en col·laboració amb la Dra. Margarida Comas, d'uns altres tallers, com per exemple «La formació dels conceptes científics i del llenguatge del nen».

Durant aquests anys manté el contacte amb Ripoll i Campdevàrol, com demostren algunes notes seves en algunes revistes locals. També hi pronuncia algunes conferències. En concret, els anys 1932 i 1933 participa en els Cursos de Vacances de Ripoll amb conferències com «*El Canigó* de Mn. Verdaguer» o una altra sobre figures eminents de dones catalanes.

A partir d'aquest moment, la informació sobre ella es fa més escadusse-
ra. L'any 1935 es casa amb Ramon Serra i Roca i més endavant marxen a

França. Allà, després d'un embaràs de bessons durant una època de privacions econòmiques i alimentàries té un part prematur als 7 mesos i les dues filles bessones neixen mortes, procés que va ser seguit per una septicèmia d'extrema gravetat. El naixement d'aquestes filles mortes és el desencadenant d'una crisi que la va fer ingressar en una institució de salut mental, primer a França i després, un cop retornada, a Barcelona. Segons informació de metges i altres persones que la van tractar, en la seva malaltia alterna fases més crítiques amb d'altres on manté una gran sensibilitat i intel·ligència. La recordo com una persona molt afable quan l'havia anat a visitar amb el meu pare. Roman en aquest tipus d'institució fins a la seva mort, el 7 de març de l'any 1991, als 84 anys.

Voldria tancar aquestes notes biogràfiques fent notar que durant la seva vida, segons es traspuia d'alguns dels seus escrits i cartes, sembla establir -se una tensió entre una tradició que valora i una fe que sent profunda, i posicions clarament avantguardistes, no només pel que fa a l'escriptura sinó també en qüestions socials i de costums, aspecte aquest últim molt important en tant que dona en un temps de canvi.

Poesia

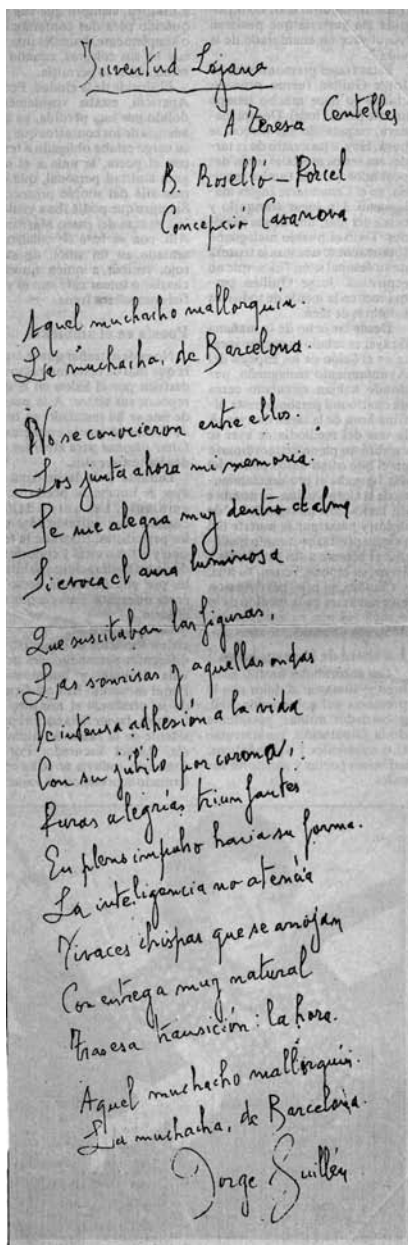
Concepció Casanova i Danés va començar a escriure poesia de molt jove, i des de molt aviat va fer-ho no només com una activitat estrictament privada, sinó amb una vocació de projecció pública, de donar a conèixer la seva obra. Així, ja des de l'any 1923, als 16 anys, en la correspondència que des de Barcelona, on estudia, manté amb el seu germà Ramon i amb el seu pare, es tracta de les poesies que ha escrit i que desitja publicar. Més enllà de constatar una evolució positiva en la seva poesia, tots dos coincideixen a suggerir-li de no prioritzar les premses a la qualitat i li proposen que el seu pare les ensenyi a en Bofill i Mates i el seu germà a en López Picó, per tenir una opinió més entesa abans de seguir endavant. No tenim constància que la consulta a en Bofill i Mates es fes, però sí que es conserva una carta d'en López Picó que, encara que no està datada, pel seu contingut deu ser de l'any 1923, el qual escriu a Ramon Casanova i Danés: «Les poesies de la vostra germana rebudes amb la cordialitat que es mereixen esperen torn de tria. Desitjaria veure'n d'altres per fer honor a l'objectivitat de selecció que ens vàreu recomanar.»

No sé si aquesta remesa de noves poesies es va produir ni si finalment va haver-hi o no un procés de tria. En tot cas, l'any 1924 apareixen les primeres poesies de Concepció Casanova i Danés a *El Dia*, diari de Terrassa. Són

10 poesies que ocupen tota l'última plana del diari. Van precedides d'un comentari sense firmar, que és interessant per l'anàlisi que fa de les característiques de la seva poesia primerenca i per les consideracions sobre la poesia femenina en general:

Una altra mostra femenina de la novella lírica honora avui el sopluig d'aquesta pàgina. La poesia de Na Concepció Casanova no ha cristal·litzat encara en formes definitives, però es revela ja com la creació hàbil i reflexiva d'un temperament líric imaginatiu i sensible, al que escau sobre tot —parellament a la condició del sexe— la gràcia subtil, alada, musical, de la cançó. A vegades un pòsit de meditació eixampla el repòs de les estrofes, sense llevar-les-hi delicadesa. Però sempre una distinció natural i una serenitat pensativa, més que emotiva, aclareixen la textura dels versos, poc madura encara, i són garantia d'un personal esdevenidor, ben proper. Canti ara, la paraula viva.

A partir d'aquest moment se succeeix l'aparició de poesies seves. Així, la revista *Scriptorium* en publica una l'any 1926 i una altra el 1928, i l'any 1927, després d'una lectura de poesies a l'Ateneu de Girona, el diari d'aquesta ciutat *El Autonomista* en publica quatre més. Durant els anys 1928 i 1929 apareixen uns quants poemes en diferents números de la revista *El Martinet*, de

Campdevàrol. Segons indica la revista, aquestes poesies són extretes d'un fulletó editat pels Amics del Llibre, prologat per Josep M. Capdevila, fulletó que no he pogut trobar. Més endavant, el mateix any 1929, publicarà unes poesies en alguns números de la revista literària *Hèlix*, de la qual serà col·laboradora.

En paral·lel també efectua algunes lectures públiques de la seva poesia. Ja m'he referit anteriorment a la lectura que el maig del 1927 fa a l'Ateneu de Girona, presentada per Carles Rahola, que uns dies més tard en publica una ressenya a *La Publicitat* (24 de maig de 1927). També, organitzada per *La Nova Revista*, fa una lectura de poesies a les Galeries Maragall al carrer Petritxol de Barcelona, precedida per una presentació del poeta Joan B. Solervicens.

Finalment, l'any 1930 publica el que serà el seu únic llibre de poesies, *Poemes en el temps*, il·lustrat amb uns boixos de la seva germana Montserrat. Aquest llibre és un recull de poemes des dels seus primers temps fins als més recents. En aquest sentit, la seva publicació sembla que significa quasi una deslliurança, com si aconseguís un objectiu llargament perseguit. Com indicava en començar, no sóc un crític literari i no m'escau de fer-ne una anàlisi. Només diré que és clarament perceptible una varietat i evolució tant en la forma com en la temàtica dels poemes. És molt aclaridora la nota que la mateixa autora escriu per introduir el llibre:

Deixo aquestes poesies gairebé com a una nosa. D'una a l'altra hi ha tota una evolució. Des de l'assaig primicer de la rima, a la incipient nova llibertat. Jo volia destruir el remolc inútil. «Han volgut» que ho fes així. Agraïdíssima a l'autor d'aquest salvament. Era una esfilagarça —cada vers— del cor, però el renunciament, com no enriquia aquella font!

Deixem, doncs, que d'altres mes entesos parlin d'aquest llibre. Rossend Llates en va escriure un breu assaig al diari *La Ciutat* (1 de febrer de 1931). En reproduïxo algun fragment:

I entre la consciència de l'amor i la del pas del temps, es descapdella el drama interior de *Poemes en el temps* la darrera producció de la poetessa Concepció Casanova. Però la poesia bé necessita un vestit de festes. La nuesa és una cosa privativa de les arts plàstiques, i la poesia és allò més llunyà que podem somniar de les arts plàstiques; ni té com la música, la matèria del so; la seva matèria és més immaterial: és la imatge, la metàfora. I la metàfora en Concepció Casanova és el paisatge. De vegades, tot el poema és una metàfora. El sentit es desprèn de

la manera com és dita: una persona poc sensible «àdhuc», podria suposar que es tracta d'una poesia merament objectiva. No cabria error més gran, però.

I més endavant, en analitzar els poemes «on els dos actors són anomenats, simplement, Tu i Jo», escriu:

Nosaltres, per donar-nos compte que existim dintre del món del sentiment —que és un òrgan de coneixement tan important com el pensament— necessitem l'existència del Tu; així com la voluntat pressuposa la de tot un món divers de nosaltres, que nosaltres podem assimilar o subjugar. Però el Tu, no és ben bé un món exterior, sinó un «altre món interior»; un «Jo» que no sigui «Jo». De la fusió d'aquests dos mons interiors, n'esperem una mena de miracle: una cosa que sigui com la mort, tranquil·la i definitiva, però que es diferencia d'ella, que la mort és el no ésser —en el pla físic o en el que vulgueu— i l'amor és plenitud de la vida, la gran realització del món interior, que només per contacte amb un altre món interior pot arribar a «sentir-se».

D'una llarga ressenya sobre el llibre firmada per Josep-F . Ràfols a *El Matí* (7 de gener de 1931) en reproduceix el següent fragment:

És la seva individualitat, de la qual està gelosa, fidel a la pròpia ideologia; aquesta ideologia —poètica— a ben segur deu provenir-li de l'experiència creadora. Però, amb tot, és comprensible el seu viu interès pel fenomen sobrerrealista: el «furor» proclamat per Breton i que C. C. retreu en les seves profundes «Notes vora el llenguatge» (a remarcar aquí el mot «vora») publicades en el conegut monogràfic de la revista dels estudiants de Medicina, el «furor» en la creació poètica és qualitat ben seva; el furor sí, fortitud, a fi de comptes! mes no de «Nadja» i proclamar amb ell que «la bellesa, o serà convulsiva, o no ha d'existir». Com que l'obra poètica de C. C. és per igual pletòrica de corporeïtat i pensament, com que en ella el sentimentalisme no ha volgut exhibir-s'hi banalment, com que el sentit que amaga és un desfògament de l'intel·lecte, i com que tot això ens atueix i ens captiva amb una força enorme sols a la relectura és possible adonar-se de la crepitant desolació que amara el llibre —no com aquella cantarina de Gabriela Mistral—, una desolació forta i escèptica —el seu «fàtic», e.s. «llavis cremants», aquell «esguinç de ma vida sepultada», aquella «ombra arrossegant-se de la meua vida» que sols lleument intenta asserenar-se.

Finalment, el poeta Tomàs Garcés fa una glossa del llibre en el setmanari ripollès *Buirac* (núm. 32, 1a setmana de febrer de 1932), que comença amb aquestes paraules:

a

Hi ha en la poesia catalana una tradició magnífica que arrenca o culmina en Àusies March i dintre de la qual ve a incrustar-se ara el primer llibre de Concepció Casanova. Poesia d'esperit i d'ombres, joc roent d'idees, passió de l'ànima. Cerebralisme? Sia. Però, millor encara, somni, evasió, neguit d'un més enllà. No costa gens de veure en la lírica de la jove poetessa la sensació pre-coç que la dictava: la vida és inestable, el temps és «el moviment que ens desplaça l'estrella del record», la mort «és una gran mar indefinida / que s'infla amb tots els xiscles de la vida». La punyent constatació de Jorge Manrique sembla la clau de volta d'aquests diamantins «Poemes en el temps». Sentiment tràgic de la vida? Sens dubte: «ai, vida, tota divergència». Boira, neu, són imatges que serveixen a Concepció Casanova per descriure la fugacitat i la imperfecció del viure humà. Els estels la criden. Però una rel sensible lliga el cos a la terra. «Vida que en el meu cos profunda arreles / de vegades amb tanta ubriaguesa / que no puc resistir-te l'escomesa». Heus ací els dos termes de la baralla insoluble.

Fem constar que també sortiren ressenyes sobre el llibre al diari *El Sol* de Madrid (no hem pogut precisar la data), signada per Guillermo Díaz Plaja, a *La Veu de Catalunya*, per J. F. i M. (3 de desembre de 1930), a *La Vanguardia*, per Mario Verdaguer (31 de gener de 1931), i a la *Revista de Catalunya* (sense autor, núm. 67, 1931).

Concepció Casanova i Danés va fer arribar el seu llibre a alguns dels que havien estat professors seus i antics companys. Dèiem abans que és un llibre divers i fins i tot potser desigual. No és d'estranyar, doncs, que en algunes de les cartes que rep s'estableixin clares diferències entre alguns poemes que es consideren molt bons i mereixen comentaris ben elogiosos i d'altres que es consideren més fluixos. Entre les cartes que rep, cal fer notar que el poeta Carles Riba es mostra força crític en una llar ga «divagació», com ell mateix l'anomena. Per situar bé aquesta carta de Riba em sembla molt aclaridor el final: «Amb els millors desigs per a Nadal i Cap d'any la saluda afectuosament el seu vell amic. Irresistiblement he hagut d'escriure aquest "vell". És que sento la distància entre la meua divagació i la joventut dels meus primers versos –i segurament encara els d'ara.» En un sentit completament diferent, voldria també assenyalar un detall que considero molt significatiu per part del poeta Jorge Guillén, amb qui, com he indicat més amunt, Concepció Casanova i Danés havia establert una forta relació en la seva estada a Oxford. Doncs bé, Jorge Guillén, en una altra poesia del mateix llibre *Final*, al qual m'he referit abans, introdueix un parell de versos, en català, de *Poemes en el temps*, citant-ne l'autora i el llibre del qual procedeixen.

Poemes en el temps va ser l'únic llibre de poesia que Concepció Casanova i Danés va publicar. No sé si va a tornar a escriure poesia d'una manera regular abans del desencadenament de la seva malaltia. Entre els seus papers, només he trobat alguns poemes datats després de la publicació d'aquest llibre, escrits a Oxford i a Londres.

Estudiosa de la literatura

Concepció Casanova i Danés va ser una estudiosa de la literatura. En aquest terreny, la seva contribució més important fou, sens dubte, el seu treball *Luis de León como traductor de los clásicos*, que va ser l'objecte de la seva tesi i al qual m'he referit anteriorment. Aquest treball va ser publicat primer a Barcelona l'any 1936 i després, en una versió corregida i augmentada, a Londres, l'any 1938, per The Dolphin Bookshop Editions.

Però en aquest terreny va fer altres aportacions. Va dedicar diferents treballs a diversos aspectes de la literatura catalana, i en concret a l'obra de Verdaguer. Cal citar en aquest apartat el seu estudi «Notes per a un estudi sobre la composició de l'«Oda a Barcelona» de Verdaguer» publicat a la *Revista de Catalunya* l'any 1928, i també un altre sobre *El Canigó*, que va ser l'objecte d'una conferència que va pronunciar en els Cursos de Vacances de Ripoll l'any 1932. Igualment al voltant de la temàtica ripollesa, va publicar un comentari sobre *El Comte Arnau* de Josep Maria de Sagarra l'any 1929 a la revista *Ginesta*. També de temàtica literària, encara que aquesta vegada d'una literatura estrangera, l'any 1928 la revista de Campdevàrol *El Martinet* va reproduir el seu treball *La vida nova de Tolstoi* publicat a *La Nau* el 28 d'agost del mateix any.

Un altre tema literari que li va interessar vivament i que va fer objecte d'estudi va ser el surrealisme. En aquesta línia va participar amb alguns escrits en les revistes que precisament van introduir aquest moviment a Catalunya. Per un costat, va escriure una col·laboració en el número extraordinari que la revista avantguardista *Hèlix* va dedicar al surrealisme l'any 1930, i per altre costat també va publicar unes «Notes vora el llenguatge» en el *Butlletí de l'Agrupament Escolar de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques* del mateix any, a les quals es referia Josep-F. Ràfols en la nota que he reproduït més amunt.

Finalment, cal assenyalar que fruit de la seva dedicació a l'estudi de la literatura i també de la seva experiència com a mestra de l'Institut Escola va publicar el treball «La poesia a l'escola».

Entre els seus papers inèdits hi ha diferents textos i esbossos d'assaigs de temàtica molt diversa (literària, patriòtica, religiosa...). Entre aquests textos inèdits hi ha algunes traduccions, un altre vessant al qual va dedicar la seva activitat com a literata. En aquest apartat, voldria assenyalar -ne tres casos en particular: per un costat, va tirar endavant una traducció a l'anglès de *Garet en l'enramada* de Joaquim Ruyra, traducció que després va ser supervisada per la dona de l'escriptor John Langdon-Davies, aleshores gran amic del seu germà Ramon Casanova i Danés. Va establir correspondència amb Ruyra amb vista a la seva publicació, però em sembla que aquesta no es va acabar produint. També va fer una traducció d'una *Antologia de pensaments de Pascal*, en concret de l'*Opuscle sur l'éloquence et le style* i *Sur les passions de l'amour*. En una carta de 1927, l'editor Casacuberta li escriu que creu que la tardor d'aquell mateix any es podria publicar a la col·lecció Barcino però em sembla que tampoc no s'arribà a publicar. Només he vist un extracte de la traducció d'aquesta antologia publicat l'any 1929 a *El Martinet*, de Campdevànol. Finalment, en correspondència amb Adrià Gual l'any 1926 aquest li urgeix la possibilitat de tenir la traducció d'un text per fer-ne la representació. No sé de quina obra es tracta ni si es va arribar a representar.

Publicacions

Voldria acabar aquestes notes llistant la producció literària editada de Concepció Casanova i Danés que he pogut recopilar.

- Llibres

Poemes en el temps. Amb boixos de Montserrat Casanova. Barcelona: Altés, 1930.

Luis de León como traductor de los clásicos. Barcelona, 1936. (Nova edició corregida i augmentada. Londres: The Dolphin Bookshop, 1938)

- Revistes literàries i/o especialitzades

Scriptorium: poemes en els núms. 48 (desembre 1926), p. 7, i 65 (maig 1928), p. 7.

Revista de Catalunya: núm. 51 (setembre-octubre 1928), p. 259-287: «Notes per a un estudi sobre la composició de l'«Oda a Barcelona» de Verdaguer».

Ginesta. Revista d'estudiants i obrers: núm. 1 (gener 1929): article «Intermezzo filosòfic» i comentari sobre *El Comte Arnau* de Josep M. de Sagarra.
Hèlix: núm. 5 (1 juny 1929), p. 8: «Conversa» (comentaris literaris/estètics), i p. 3 un poema; núm. 6 (1 octubre 1929), p. 8: «Comiat» (text literari) i dos poemes; núm. 10 (extraordinari) (1 març 1930), p. 6-7: «Notes» (comentaris sobre el surrealisme).

Butlletí de l'Agrupament Escolar de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques (juliol-setembre 1930): «Notes vora el llenguatge» sobre el surrealisme.

Revista de Psicologia i Pedagogia : vol. III, núm. 12 (novembre 1935): «La poesia a l'escola».

Publicació de les seves poesies del fulletó editat pels Amics del Llibre, prologat per Josep M. Capdevila.

- Publicacions generalistes d'àmbit local i nacional

El Gironés (16 desembre 1924): «A l'home del cap-cot».

El Martinet (revista de Campdevàrol), núm. 11-12 (15 setembre 1928), p. 12-13: reproducció del treball «La vida nova de Tolstoi» publicat a *La Nau* el 28 d'agost del mateix any.

El Martinet, núm. 33-34 (extraordinari) (14 setembre 1929), p. 26: traducció «Antologia Pensaments de Pascal – Sobre les passions d'amor»

La Publicitat (24 setembre, 10 d'octubre i 3 de desembre de 1930): «Petites notes d'Oxford» i «Petites notes angleses».

- Alguns dels seus poemes van aparèixer en les següents publicacions:

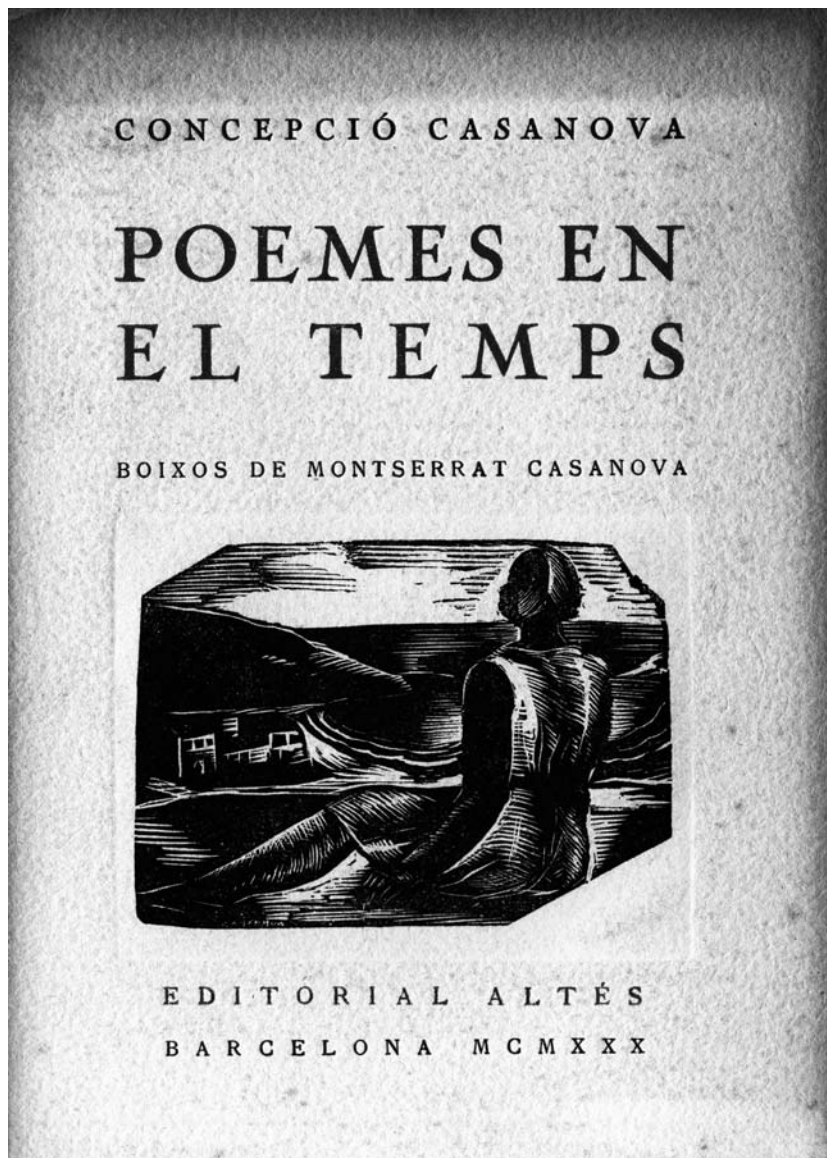
El Dia (diari de Terrassa), 6 març 1924.

El Autonomista (diari de Girona), 24 maig 1927.

El Martinet (revista de Campdevàrol), núm. 14 (20 d'octubre 1928), p. 4; i núm. 33-34 (extraordinari) (14 desembre 1929), p. 14.

[Podeu obtenir més informació sobre les publicacions de Concepció Casanova i Danés al portal Traces, de la UAB:

<[<http://www.traces.es/gelcc/escriptors/autores/destacades/casanova/html>](http://www.traces.es/gelcc/escriptors/autores/destacades/casanova/html)>]

I

Jo que he enervat els braços per unir
l'estrella que perdura, i el vent que ha de morir .

II

Fonen el meu cor
els teus ulls
que no poden
—tornar—
a la branca de la vida: flors caigudes
així com papallons. Ulls actuals
que vessen:
cascada que recull l'ànima meva
fosca.

Fonen el meu cor
aquests teus ulls
Em poso sobre d'ells a cada instant
i com a neu em fonen.

III

Fou el meu cant ahir, sols per la idea
—refracció d'un record dintre l'oblit—
És que l'aigua del temps molt clara ve a
trencar-me el pensament dintre del pit.

IV

A J. Farran i Mayoral

Sóc un tel de boira molt fi en el cel blau
que en moure's aplega densitats nevades.
Cullo les idees, vénen exaltades
i amargues se'm fonen quan l'instant decau.

Oh l'instint famèlic que no és sadollat!
 Set ardent que em mostres un vas d'aigua clara
 caminant enrera. Frenesí que amara
 mon ésser per heure'l a una eternitat.

Negres corbs llavors, volen les dubtances
 i a ramats fendeixen la boira que sóc.
 «Ai el dia tràgic que tindràs un lloc

i el destí cruel vers el qual avances
 et romandrà immòbil». Però i les estrelles
 fixes, clares, dolces... no puc sê com elles?

V

A J. Ortega y Gasset

Et vull, o dolça mort, tal com un braç que es posi
 per recollir-me el front a l'hora en què cauré.
 Jo et vull com el cendrer on mon honor reposi
 quan no seré.

Quan no seré aquí... ni sobre aqueixa terra
 ni dintre el temps mateix que ens alça i ens rebat.
 Però... tants dols i goigs, on és que ella els enterra?
on és l'eternitat?

—Senyor, cap altra gràcia mon cor ja no demana
 deixeu-me viure encara, finida ja ma sort,
 allà on sigui la vida, no com una obra vana,
 a l'encalç de la mort.

VI

A Joaquim Xirau

El temps ardent ens cull —o defallença interna!—
un gra de rou translúcid que amagàvem al cor
com un llac a l'istiu esgraonant s'asseca
així queden marcades les lleixes del record.

VII

Fil d'aigua trèmul dins la polsosa
flonjor esquitxada: pendís sedent...
Viarany únic de cada cosa:
en la victòria del seu present.

Fretura vívida de la ment nostra
és l'orb possible dorment al fons
del gran tot múltiple que al temps es mostra
dins la figura de tants de móns.

Són móns estàtics, plaques iguals
que es succeeixen ràpidament
Per això l'ànima de subtils ales

no vola amb elles, RESIDU ABSENT.
Amor, misteri que en dol t'exales,
xiscla en les gorges del firmament!

VIII

Esvolateg d'ales entre les mans,
vola l'ocell del meu amic
cap a la branca
del seu pit.
Els meus dits ara se'm tornen ales
—al mur sempre llunyà dels seus dos braços
s'han adormit.

IX

Jo duc mon esperit arran del vent
 —és el deliri etern de la ciutat—.
 I cada hora en fendir, sublim combat!,
 ell va morint i alhora va naixent.

Perquè del fons ombrívol del meu pit
 s'alça un alè punyent, i com un glavi
 esqueixa la ferida del meu llavi;
 com flama es llença en cant a l'Infinit.

I vaig deixant mon ròssec sobre el vent
 ple de les veus que s'alcen del passat.
 Dintre la gola horrible del present

orba crido el retorn dels que he estimat.
 Entre ells, Senyor, us demano eternitat:
 abrigalleu mon trèmul pensament!

X

Deixeu-me l'esperit, ben nu, ben pur,
 tremoladís al vent que me l'acori.
 Sota la nit que apaga tot l'atzur
 mon cant sigui una falla que s'arbori.

Deixeu-me en mig dels camps, en soledat,
 amb l'afatic constant d'atènyer l'alba.
 I dins l'oblit de pau i d'amistat
 triomfi l'esperit de la carn balba.

Deixeu-me en la misèria d'aquest cos
 on l'ànima oprimida es desficia,
 deu-me l'oïr encara les remors

del viure que s'esvola cada dia
 per tal de pidolar-vos el repòs
 amb fam, i set, Senyor, i amb melangia.

XI

Fent de lligam sota les races
hi ha el noble fons d'humanitat
i, moridors, ens hem trobat.
Com damunt l'ombra dorm l'esclat
el teu record jaurà en l'absència,
ai vida tota divergència!

XII

M'has fet somriure en dir
que sóc la teva estrella,
Tu que has format el dia
—tot sol—
de la meva vida.

XIII

To Mr. N. King

Baixa la boira pel cingle, molt blanca.
Si fa petjada, que és lleu!
Volta els pins negres i cau per la tanca
d'un espadat sense neu.
A damunt nostre ja el cel, que és blavíssim,
cau a son braç defallent.
Ara ens eixorda... no fos que sentíssim
lluny el sospir de les gorges al vent.

Ella ens vol tots dintre el sí que s'esqueixa
—topen els flocs que ens refreden el cos.
Mentre fugim nostre ski llisca i deixa

una ala fina de neu al redós.
El respir sembla en la fuga una queixa
la boira densa el fa mes fadigós.

La Molina, 1927

XIV

Sóc el pas furient d'instants empesos
per càrregues de joies i d'acors:
la vida és un altar de llums encesos
que cremen dins la cambra d'aquest cos.

Ai alè que els apagues, ai tenebres
que em deixeu fumissel·la de tristor!
En apagar-se els llums de mes palpebres
seré un esbalsament de corrupció.

Car no ets res més, o temps, que el moviment
que ens desplaça l'estrella del record.
La matèria se'n va com el corrent

a tornar a dur les aigües a la mort.
I ella és una gran mar indefinida
que s'infla amb tots els xiscles de la vida.

XV

De pressa veig que em fugen i d'un a un brunzents,
els dies com les canyes corbants que el tren assota;
el temps és força empesa que em tira a l'infinit
devora els camps rients i l'estanyol dormit.

Si enllà dels dies folls, cerco algun terme estable,
veig que també em segueixen somnolents
els pics blaus de la serra, on moren tots els vents.

Així, canyes vibrants que el temps rebrega,
no em fareu més recança, jorns perduts:
car per l'estona breu que puc fer via
l'alta serra ve a fer-me companyia.

XVI

Fujo del món sensible: terra verge,
s'amplifica dins meu el pensament;
les forces de la vida s'hi agiten com al vent
la llargaruda esquena dels faigs tendres.

XVII

Ran del temps sóc assentada,
com al mur d'una corrent.
Diríeu que jo fujo amb la vorada
i amb l'arbust fi, tremoladís al vent,
i només es mou l'onada.

—Sobre les feixes, com en escales,
els blats de moro branden les ales.—

Qui pogués entrar en la vida
com el sol, xucladô ardent!
Amar-la com a boira emperesida
que besa el cim, volant-hi lentament,
i llença ombra indefinida.
—Amb dits de plata la pollancreda
reclama l'aura, que ara s'hi enreda.—

Però com més al paisatge
tinc els ulls esbatanats,
em sento més abstreta per l'imatge
que front endins té clares vaguetats.
I d'un vol fuig el coratge.

—Jo a la llum forta cloc les parpelles,
i les flors poden obrir poncelles!—

XVIII

«Vall de Núria serena
dins la follia del vent
que la neu dels pics s'emmena,
que l'escampa amb frisament
i a nuvolades embena
l'ull blavís del firmament!»

Voldria, o Verge, baixar a la tomba
amb un xic de la glòria dels teus cels
abims d'atzur, o voliors d'estels,
d'on l'indòmit exèrcit dels vents, tomba
ressonant.

Morir als teus peus... sobre del glaç ajaure
aquests membres ardents que en tremolor
anessin destil·lant llur virior...
Sentint la llum, els ràfecs, la neu caure
dins la vall.

Verge: tu saps, que el meu abim t'adora
—somriu benèvolment als meus pecats—
(el sol esquinça els núvols conjurats).
Com tes llunyes cascades ma veu plora
davallant!

XIX

—No siguis tan blau, cel,
quan el dolor crema dintre les entranyes
i guspireja en el sospir.
És la fatiga del respir
que lliga de lluny, les muntanyes,
i ens assota el pit, rebel.

...Ocell, campana, boira finida...
i el sofriment d'estirar la vida.

XX

A Pedro Salinas

Abans una ardidesa inconeguda
feia volà els meus versos en desmai
com una fulla en l'arbre esma perduda
que es llença abandonada per l'espai.

En haver-se ajagut damunt la prada
el vent no se l'enduu ja i com un cor
sospira delirant per la brancada
que encra llença fulles color d'or.

Així debades passen els novembres
despulladors del roig del tamariu;
m'esglaia l'escalfor que duc als membres.

Sento enervar la vida en eix caliu...
Ai! també em colgaran dintre les ombres
a l'hora que el fred blanc serà més viu.

XXI

A Joaquim Balcells

Mar infinit, mar blau, dintre la posta,
per què sembla que tinguís lassitud?
El panteix de les ones, prou, s'acosta...
Si la terra no et vol! Al bufarut
deixa només muntar per les arbredes
i allà remoure onades, furients.
Veus, la fressa del bosc, romp les cadenes
i esvolatega els nostres pensaments!
Es consum el crit de glòria que ens aferra
(mai en freus de muntanya ens trobem sols)
mes tu no tens la força de la terra
car mudes amb les llunes i amb els sols.
Adhuc si la tempesta et dóna vida,

espargeixes els cossos dels morents,
 i els rebutges als astres, o a la riba
 quan han mort en l'escuma de tes dents.
 Així la terra sempre et clourà entrada,
 ni que al vespre li preguis murmurant,
 llavors que la nostra ànima cansada
 t'adora en la tristesa de l'instant.
 —I si ara l'esperit ens envaeixes
 amb la sensació afrosa del no-res,
 s'alça la terra immòbil a tes queixes:
 Fidel ens guarda el cos, per sempre més!

XXII

A defora ha caigut la pluja muda
 en mig dels fremiments aguts del tro.
 S'han apagat els llums.
 Dins la fosca he sentit que era vençuda,
 més tard he vist un ciri en tremolor.

Mon ombra dins la cambra, s'allargava...
 i aleshores sentia el cor omplert
 d'una altra ombra creixent
 la del bell temps d'ahir, rogenca i blava,
 que oscil·la per damunt mon cor desert.

A cada jorn caigut, pren més amplada
 com l'ombra del xiprer que vetlla el mort.
 Ella em guarda secrets
 i un esquinq de ma vida sepultada,
 que si abans era flama ara és record.

Jo veig el roig del ciri com es torça
 per deslliurar un gotís que sembla un plor
 i cau i es va endurint...
 Així mateix ma vida ara s'esforça
 per deixar estar el passat sense dolor.

Tal com anant per mar, ens fuig la terra
així tu m'has fugit, i lluny del port,
infantesa d'ahir,
el veig com la grisor d'un pic de serra
voltada per les ombres del record.

«Adéu, adéu», la resta dels meus dies
te'l farà constantment: ni gai ni trist.
Serà un adéu devot.
I tu que l'arc del cel no acolories,
peixa el meu cor de cant, Tu que l'has vist.

XXIII

Fes-me sortir del cor. Lluminoses contrades
esperen per donar-me llurs glòries estridents.
Quan tornarem, la pau que ara tampoc no sents
vindrà a l'opac record de les hores passades.

Fatic, llavis cremants... cansada, la veu, fina.
El vent assolellat m'infon un bes ardent.
—Amic, sobre el teu cor davallaré indolent
quan ràpids trontollem damunt la sorra fina.

S'anirà desvetllant la pols del sofriment
i et sentiré a remolc de mes forces rendides!
en padalar heroica perquè les nostres vides

siguin la única fúria devorant el pendent.
La bici fa rodar cinta de margarides
per mi: baralla intensa de cos i pensament.

XXIV

El cel és pà·lid, mateix que un front.
Salta la dea apassionada
i amb l'ungla fina i esmolada
ratlla el cel blau i blanc, i es fon.

S'obra una esquerda vermello
d'on la celístia cau sagnosa.

La ubaga resta il·luminada
pel plor lluent de l'estelada.

Hi ha un cim de roca —sembla un unglot—
Hi passa un núvol —s'esberla tot.

Extenuada pel vent brau
folla figuera se retorça
però la creu guanya la força,
i dóna el signe de la pau.

XXV

Gorja. Fressa. Nit. El vent esquerda les tenebres.
S'aixeca neu glaçada que em futeja els ulls.
Ara tinc por: he hagut de cloure les palpebres.
—Només me'n duc negrosa, per terra emperesida
l'ombra arrossegant-se de la meva vida.

XXVI

A la muntanya dels no-vivents
tota coberta d'oliveres,
plana un silenci feixuc i dens;
com no hi ha vents,
com no engoleixen aires de vida,
la veu el buid lapida:
paraules tomben, com rocs, debades,
als murs de les pensades.

—No t'afiguris que és tot fatic,
car delitoses vénen les obres:
senten llur néixer el desfici antic
i més d'un pic,

a desmai cauen pètals de llavi
a l'abim que els esbravi...

Estrèpit vull el tro
que els núvols plens eixomba:
la Resurrecció
que esbadelli la tomba.
S'escampin els sons dolços,
i els més alats i els gràcils,
i els ardits que amb llur polsos
baten les simfonies parcials,
i els somnolents, i els fàcils,
tots a corrues àgils pels monts alts.

Semblant a la punxada que a Orient
dóna el blanc espasí del sol ixent;
i prest arremorats, a milions,
voladúries de raigs: irisacions,
fan tremir un poc el mar.

Així els sons i els colors amarin pura
l'ànima blanca de la natura.
Esclat, i aire, i llum: resurrecció!
Com de jorn la marina: lleu color.
Ombres primes —fatic que el somni porta—
entaforeu's sota l'arc de la porta,
que jo sóc com el mar i que ja és dia,
i els membres tenen ànsia de fer via;
i els nous pensaments pugen com a veles.

Vida que en el meu cos profunda arreles
de vegades amb tanta ubriaguesa
que no puc resistir-te l'escomesa;
has de brollar indòmita en un cant
mig conscient, i vacil·lant.

XXVII

Líquid de cards espremuts
 He mesclat gotes clares, com rubins
 de sang esgarrinxada i sofriment.
 Oh folla tempestat del pensament
 que braoles forçada en el meu front
 dens amor!

A corrues les forces de la terra
 s'ericen i una a una dintre el cos
 esbadallen el calze de la guerra.
 S'enerva l'esperit —corrent informe
 dins l'alta tensió.

XXVIII

Una ombra fina caigué al bell mig,
 Tu i jo vam sè allunyats per sempre més.
 Vaig estendre la veu. Hi confiares
 un ull claríssim perquè et trobés.
 I l'ombra desvià la teva llum
 d'estrella per la seva nit.
 Ara ve a cabdellar-se com una ona
 per esventar el flameig del vell rancor.
 El meu retret callat no la perdona:
 miserable captiva de l'amor!

XXIX

Si ara et quedessis una mica
 a l'ombra amable del meu cor,
 ah viatger!
 però el cel ja en la nit es fica,
 i els membres senten frenesí
 d'anar a reprendre el gran camí.

Pogués jo fer-te companyia!
 penso —i no ho dic perquè vas sol
 molt lluny—. Ben lluny
 amb les estrelles marxaria.
 Em dius «salut», i em vexes tant...
 Ah viatger que vas errant!

XXX

Si m'estimessis... fressa
 resadora en el brollador.
 Arabesc d'acàcia
 tot el món, nou,
 el de l'amor:
 Tu i Jo.

Si m'estimessis bé...
 Dolça carícia
 dormir sense decaure
 morir, i no durar
 viure abències manyagues
 recordar
 sentir
 sense esperar;
 voler
 I NO PODER.

XXXI

Irremeiable pèrdua que m'enerva...
 —Tu, digues baix, però, si ara tornés
 el cor li donaries, o el pensament, només?

XXXII

He vist el blau del mar
i he enyorat els teus ulls,
dos horitzons frisants, amb espurneig d'estrelles.
L'oneig em duu el record del front noblement clar
on jauen les onades dels teus rulls.

Per la celístia i el blau morent
—en aquesta hora de la posta—
t'obro les veles del pensament.

XXXIII

Així com la vall fonda, l'onada xarbotant de les cingleres
plenes de glòria, llum, i de repòs.
Amb assedegament, Amor, m'esperes.
Mes com l'ocell que vola en l'horitzó
fuig la manyaga tèbia per ses ales lleugeres,
així els teus nobles braços em fan por.

XXXIV

Ta sola presència em trasbalsa
—ets tan alt sobre el meu front petit!—
talment aèria la lluna alça
les ones frisants del meu cor infinit.

XXXV

Ràpid com aire. Frenètic
de gotes xiques de pluja
Dúctil amorosament
com aigua clara de sínia.

XXXVI

Tu no m'has vist, jo sí, dintre el carrer brunzent.
Aquí s'obren els llums; prô a fora xiscla el vent
mentre l'ombra s'ajaça.
Errívola fugia entre la gent
quan a la teva passa
m'ha girat la volada el pensament
—Ell ha sentit l'enyor de no sê una au
per enfondir-se en creu dins ton ull blau.

XXXVII

El meu desig alat, era talment
un poc de cendra viva sobre el vent.
Rera el mur de ton front, ha trobat un escull
—onada blanca i verda s'hi ha esquinçat—
quan els teus ulls m'han negligit l'esguard.

XXXVIII

Ulls blaus que no seran ja per a mi...
l'estrella del meu cor, prou hi neixia,
però la tarda mor.
El campanar sospira en melangia
damunt les feixes d'or.
L'estrella tremolosa en el camí
debades vol regir la llum blavissa
(la nit es va ajaient)
I un plor de llum li cau, i s'esllavissa
del cel cap al ponent.

XXXIX

Per Tu, sol amic meu, Déu sap el què faria
si un dia m'abrandava el teu amor;
perquè no m'abellís la lluna pia
jo encendria la llàntia del meu cor.

I dolçament clouria les portelles,
sabent que enfora canten les estrelles
amb un ritme d'amor tan infinit
com el meu cor devés ton esperit.

XL

Em moc entre la fe i la voluptat
atretra pel desig d'aconseguir-te.

Ai, com estrella errant
pugués tornar-se
per captivar el teu front
la meva falsedat.
—Però quan ja l'esforç se't decandeixi
i em deixis com joguina en descens
estroncaré la font del meu somris.
M'allargaré en ombra clavada
Fidelitat.

No oblidis que sóc ara la teva ombra.
Si em portes dintre el bosc
¿per què t'ofens
que em trobi estirgassada entre les altres?
—Em vols única sempre?— Pel desert
camina i en la seca migdiada.

No em sentiràs. Ben teva.
Lliure i àgil. Veus?, així
no et pesarà l'obstacle del destí.

Ombra és el teu record.
Ombra el teu pensament
i el teu seguici.
Només serà quan fugis de la llum
que podré vergonyosa precedir-te.

Ombra: que no té vida ni color
—deformació lenta—
per un instant que et torni bellament
quants d'enuigs i d'esglai! Alçar-me
no podran les frisances del teu braç.
Sols el mal averany que és perdre via
—penyes que tanquin l'hora del camí—
I fugiràs, i et tornaré a seguir.

Et seguiré quan corris, quan descansis
saltaré pedres, prades i aiguamolls,
mars on tremolaré d'esgarrifor
sense entendre el profund ni el precipici,
orba penjada eterna del teu cor.

Ombra he d'ésser així quan ja reposis
per mi també les sendes s'hauran fos.
Et deixarà tothom, i et tindrà, sola,
vora la companyia de les flors.
Voldràs que arribi la veu divina?
—deixondiment—
Inseparables.
Fora en la claredat
de Tu?
Car si no ets, no vull sê ningú.

XLI

Respirem la vida,
rosades i vents
i fines olors:
s'obren els pulmons
pètals de magnòlia
sota el raig d'una cascada
aèria.

XLII

Passar ràpida voldria
un moment
pel teu pensament
i continuar fent via.

XLIII

El nostre viure de cada dia
potser és dintre del temps una harmonia.
La mort, n'és el llaüt?
O mort! o pensament que els meus sentits allar gues,
com les branques dels arbres
al pas del vent sonor.

XLIV

Senyor deu-me un cor alt: ben nu d'alarma
Jo hi creuaré els meus braços ferventment.
Quan el ràfec cauran a esgalabrar-me
com fulles mos sospirs se'n durà el vent
Ell em dirà els secrets del firmament.

XLV

Música de l'amor,
i dancem refusant
el gest, continuament.

(Per a Tu, per a Tu només
la flor del pensament).

Ni roja, ni molt trèmula
No sé.
Per sempre més t'estimaré
dintre l'oblit.

XLVI

A Joan Ramon

Estellaran un arbre que avui té ocells i flors
perquè en la seva entranya pugui dormir el meu cos!